

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: ÓZER ZSIGMOND.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület. —
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen
jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Tolnai J. Béla egyleti pénztárhoz VII.,
Óvoda-utca 5. szám alá küldendők. — Szerkesztői iroda: VII., Klauzál-utca 4. sz.

Tartalom: Június nyolczadikára: Adler Simon. — Az emberszeretetre való nevelés:
Lederer Ábraham. — A néptanítók anyagi helyzete és Gróf Csáky miniszter. — A
nyilvános vizsga a népiskolában (vége): Goldberger Simon. — Irodalom. — Egyleti
élet: Meghívó a jubilaumi és rendes tisztújító közgyűlésre; a közp. vál. üléseiből;
árvaalapunk; tagdíjnyugtázás. Vegyesek. — Szerkesztői posta. — Pályázatok. Hirdetések.

JUNIUS NYOLCZADIKÁRA.

Lázás, örömtelt készülődések folynak mindenfelé széles e hazában; ünnepet ülni készül a magyar nemzet. Megakarja ünnepelni negyedszázados évfordulóját ama nevezetes napnak, midőn dicsőségesen uralkodó királyunk fejére feltették Szent István koronáját. Ezen ünnepélyes aktusban mindenki egy szebb, egy jobb jövő derengését remélte és ezen remény a legnagyobb mértékben be is teljesedett, mert királyunk, kit méltán illettek a «legalkotmányosabb uralkodó» elnevezéssel, nemcsak királya, hanem szerető atya volt népének melynek, jólétét és boldogságát előmozdítani mindig legfőbb törekvését képezte.

És ezen törekvését a legteljesebb siker koronázta.

Ha széjjelnézünk ez országon, ha jelenlegi helyzetét a huszonöt év előttivel összehasonlítjuk, akkor csodálkozás fog el bennünket, hogy oly rövid idő alatt — hiszen huszonöt év egy nemzet történetében csak röpke pillanat — miként történhetett mindez. Évszázadok mulasztásait pótolták helyre a királyunk bölcs kormányzása alatt alkotott törvények.

A főváros, mely még huszonöt év előtt nagyon kisvárosi színezettel bírt, ma már a világvárosok sorába emelkedett.

A közoktatás minden ága, kezdve a kisdédóvótól föl az egyetemig, mindenütt haladást mutat. Az iskolák száma majdnem megkétszereződött, a tanulók száma növekedett és a műveltség általánosabbá lett. A tanítók jogait és kötelességeit törvényben szabták meg, törvényben van gondoskodva a tanítókról, ha munkaképtelenné válnak és családjukról, ha elhunynak.

Ipar és kereskedelm, mely azelőtt számba sem jöhetett nálunk, virágzásnak indult, emelve a lakosok jólétét.

És így van ez minden téren, merre tekintetünket fordítjuk. Azért ünnepel a magyar nemzet, hálát adva a gondviselésnek ama kiváló kegyért, melyben az által részesítette, hogy ily uralkodóval

áldotta meg. A Kárpátoktól Adriáig milliók meg milliók fohásza fog fölszállni az egek Urához legdúsabb áldását kérve arra, kinek uralkodása áldást árasztott e hazára.

Mint e hazának igaz fiai, királyunknak hü alattvalói, e napot együtt ünnepeljük a többi ünneplővel és hő imáink azokéval együtt szállnak a mennyekbe.

De hazafiui szempontokon kívül, mint *zsidóknak* is nagy okunk van örvideni. Királyunk kegyelme folytán a Haynau által a zsidókra rótt hadisarczból lett a zsidó iskolaalap, melynek jótékony hatását hazánk egész zsidósága érzi. Királyunk bölcs uralkodása alatt alkották a zsidók egyenjoguságáról szóló törvényt.

Végre mint tanítók nagy hálával tartozunk felséges Urunknak azon kegyért, melyet az iskola és tanítóság ügyében tanusít. Ennek tanubizonyosságát nemcsak ama segélyekben látjuk, melyekben Ő Felsége a községeket iskoláik felépítésénél részesíti, hanem ama adományokban is, melyekben királyunk a kizárólagosan a tanítóság céljait szolgáló Eötvös-alapot és tanítói árvaházat részesítette.

Ünnepnap lesz a koronázás évfordulója a szó legszebb, legmagasztosabb értelmében. Szünetelni fog akkor mindenütt a hétköznapi munka. Az iskolák lélekemelő ünnepélyek színhelyévé lesznek, melyeken a király és a haza iránti szeretetre fogjuk a tanuló ifjuságot serkenteni. A templomok megtelnek hívőkkel, kiknek ajkairól csak egy ima fog felhangzani: ima a királyért.

Vajha a királyok királya mennyei székhelyéből meghallgatná e buzgó imákat és teljesítené azokat, hogy szeretett királyunkon teljesüljön a szózat költőjének szava:

«Lelje népe boldogságán örömét,
S hír, szerencse koszoruzza szent fejét.»

Adler Simon.

Az emberszeretetre való nevelés.*)

I.

A mai napon 11-edszer gyűltünk egybe, hogy azon nemes férfiú iránt, kinek egyesületünk oly sokat köszön, kegyeletünk és hálánk adóját lerójuk, hogy e napot áldott emlékének szenteljük. Nem emlékszik-e mindegyikünk kegyelettel és hálával Istenben boldogult, alapítványt tevő *Lederer Bernát* áldásos nevére, kit az érdemeket és kegyelmet nem ismerő rideg halál tizenegy évvel ezelőtt elragadott körünkből?

A t. választmány azon megtisztelő megbizását, hogy az elhunyt felett a minden évben szokásos emlékbeszédet most is én tartsam, benső köszönettel fogadtam, és azon véleményben vagyok, hogy e megbizásnak legjobban úgy teszek eleget, ha a mai emlékbeszédben ismét oly erényről értekezem, mely az áldott emlékü elhunytnak különös dísze volt és mely mint kincs utódaira, örököseire is átszarmazott; t. i. az *emberszeretetről*.

Ne gondolják t. hallgatóim, hogy a jelen századot az emberszeretet

*) Felolvasztatott Lederer Ábraham tanár ur által néhai Lederer Bernát emlékének tiszteletére 1892. május 14-én tartott ünnepélyes ülésen.

ézelmének hiányával, vagy csak csökkenésével be fogom vádolni. Távol áll tőlem ez a gondolat, mert a vád alaptalan és igazságtalan volna.

Csak egy pillantást kell vetnünk a jelen törvényhozás büntető jogába, az emberbaráti egyesületek működésére, a sok jótékony, új intézményre és meggyőződünk arról, hogy a mi évszázadunk nemcsak hogy vissza nem maradt ez erényt illetőleg, hanem hogy szép haladást is tett; a jogérzet, a jóakarát, a mások iránti jóindulat korunkban nem csökkent, hanem ellenkezőleg gyarapodott.

Ne tartsanak attól sem, t. hallgatóim, hogy birói véleményüket fogom kérni az anthropologia, theologia és paedagogia közötti vitában, hogy melyikhez ezen birodalmak közül tartozik tulajdonképen ezen erény, vagy hogy ítéletükre fogok számítani azon perben, mely az ész és szív között folyik, hogy melyiknek a gyümölcse tulajdonképen ezen erény. Az én szerény véleményem szerint az emberszeretet mindazon fentnevezett tényezők közös eredménye és a valódi emberszeretet csak a művelt ész és a szív közös gyümölcse.

Azt sem várják t. hallgatóim, hogy a mai emlékbeszédben az emberszeretetre való nevelésnek fontosságát fogom tárgyalni, mert meg vagyok róla győződve, hogy a gyülekezet t. tagjai ezen köteleesség fontosságától át vannak hatva és hogy világos tudattal bírnak azon teendőkről, melyeket a családnak, az iskolának, az államnak és társadalomnak végeznie kell az emberszeretet gerjesztése, megszilárdítása és általánosítása érdekében.

Nincs szándékom tehát a mi korszakunkat vádolni, sem pedig az emberszeretet atyóságát vagy anyaságát illetőleg dönteni; sem az emberszeretetre való nevelés szabályait felsorolni, hanem szerény célom az, hogy a t. gyülekezet becses figyelmét e mai emlékbeszéd azon 3 pontjára irányítsam, mely az újabb előrehaladott paedagogiai felfogás szerint az emberszeretetre való nevelés alkalmával különösen tekintetbe veendő.

II.

Az emberszeretet abban áll, hogy az ember nemcsak a saját jólétét, boldogságát tartja szem előtt, hanem iparkodik egyszersmind felebarátjának jólétét, boldogságát előmozdítani, hogy nem csak magáért és családjáért, hanem másokért is él, hogy gazdagabb, bölcsőbb, boldogabb polgártársait ne irigyelje, ne üldözze és ne gyűlölje; szegényebb, szerencsétlen polgártársait meg ne vesse, el ne hagyja; hogy a magánérdekek kielégítését, a közérdekek előmozdítását egyensúlyba hozza, szóval, hogy más emberek szolgálatában, felebarátjának boldogításában saját boldogságát is lelje.

Ily általános emberszeretet az erények királya, az emberiség lelki kertjének legszebb fája.

A baj csak az, hogy e fának nagyon sok a megrontó férge, mert nem csak a tudatlanság, a gyenge elméjűség, hanem az egoismus kinövései mint az irigység, a vagyonbírás vágy, az önszeretet, a harag, a hazugság, a gasság és a kegyetlenség szenvedélyei a sympathicus érzelmek gerjesztését, az altruistiai hajlamok megerősítését, az emberszeretet nemes erényének ápolását gátolják és megölik.

Az épen most nevezett szellemi és erkölcsi hiányok már a gyermekek-nél is észrevehetőek és gyógyíthatók, ha csak a rossz példa, a rossz szokások, szóval a rossz nevelés következményei.

De ezen szellemi és erkölcsi bajok, sokkal nehezebben vagy egyáltalán nem gyógyíthatók ha a gyermeki test abnormális szervezetében vagy az öröklésben rejlik az ok.

A harag és a bosszúság már 6—7 hónapos gyermekeknél is észrevehető; vannak csecsemők, kik életük hetedik hónapjában a dajkát karmolják, ha nem engedi, hogy tovább szopjon.

A családokban és iskolákban nem ritkán akadunk oly szerencsétlen gyermekekre, kik nemcsak az állatokat, hanem fiatalabb testvéreiket is kiozzák,

sőt megölik, mert a kegyetlenség élvezetet szerez nekik és örömük telik mások kinlódásán.

Lombroso „L'homme delinquens“, „a bűnös ember“ című művében több 100 bűnösnel kimutatja, hogy ezek már zsenge gyermekkorukban feltűnést és felháborodást keltettek kegyetlenségük által.

Számtalan tudományos megfigyelés és biztos statisztikai adatok alapján ismerik azon igazságot, hogy a fej alakja, a koponya szabálytalansága, az arcz aránytalansága, a száj alaktalansága, az izom és az idegrendszer hiányos fejlődése a gyermek gondolkodását és érzését kedvezőtlenül befolyásolják.

Ily gyermeknek hiába predikáljuk: „Szeresd felebarátodat mit tenmagadat!“ Eredmény nélkül magyarázzuk neki az 5., 6., 7., 8., 9. 10. parancsokat; hatástalanok reá nézve a dorgálás és a legszigorúbb büntetések, mert a hazugságra, lopásra gonoszságra való legcsekélyebb alkalom annyira ingerli, hogy önkénytelenül követi el a bűnt; és ha nem is osztom Lombroso nézetét, mely szerint ily szerencsétlen gyermekek gyógyíthatlanok, és hogy a szentírás szerint oly fiú, kiről saját atyja mondja, hogy toborzó és iszapoló, az a község elé vezetendő és agyonkövezendő; ha nem is helyeslem a következő vers tartalmát:

„Die Welt ist willenslos, nichts weiter als ein Kreisel,
Den in Bewegung setzt der Leiden Geißel;
Die Leidenschaften, sie sind Naturgesetze
Ganz unabhängig von moralischem Geschwätze,
Und folglich ist allzeit, so man es recht erwegt
Unstrafbar für sein Thun, was Menschenantlitz trägt.“

de annyi tény, hogy a gyermekek egyénisége különböző és hogy e szerint kell őket nevelni.

Annyi bizonyos, hogy némely gyermeknél az egoisztikai ösztönök túlságos erősek, és hogy az altruistikai érzelmek nálunk rendkívül gyengék; hogy vannak gyermekek, kik más emberek fájdalma iránt semmi részvétet nem tanúsítanak; hogy sok gyermeknél a jó, az igazság, a kegyelet, a jó akarat iránti fogékonyság, a szeretet mérője 0 fokra leszál, hogy ezen gyermekek nevelése fölötte nehéz, hogy ezeknél előbb a testi bajokat kell gyógyítás alá venni, mert hideg víz, friss levegő, czélszerű táplálék, tiszta lakás többet használ nekik, mint a morális leczkék és intések, és hogy ily szerencsétlen teremtményeknél kevésbbé a tanítás, mint inkább a jó, nemes példa, a jóltevésben való tervszerű gyakorlatok és szokások fognak kedvező eredményhez vezetni.

III.

A 2. pont, a melyet az emberszeretetre való nevelésnél tekintetbe kell venni, az a *társadalom jelen állapota*. Hisz feladatunk az, hogy a társadalom ifjúságát a legközelebbi jövőre előkészítsük, neveljük; hogy a jelen kultúra kincseit kiaknázza és gyarapítsa, és annak hibáit kerülje és javítsa. Hisz a neveléstan egyik legfontosabb szabályaihoz tartozik, hogy a nevelés *természet-* és *kulturszerű* legyen, azaz, hogy a jelen vallási, ethika, aesthetikai, intellektuális, technikai tudatnak megfeleljen, és hogy a jelen kultúra kinövésait, a haladás árnyoldalait, a civilizáció hibáit mindig szem előtt tartsa.

Tény az, hogy a múlt században hirdetett eszmék t. i. a *szabadság*, *egyenlőség* és *testvériség* eszméi jobban terjedtek és bizonyos mértékben érvényre jutottak, hogy a nép legnagyobb része az állami ügyekben már részt vehet, hogy a törvényhozás sokkal humánusabb, szabadelvűbb, hogy a műveltség is nagyon haladt, és hogy a tudomány és a technika újabb találmányai az emberiség, különösen az arisztokratia, a papság és a polgári osztályok jólétét nagyban előmozdították.

De az emberi természet nem ismer megállapodást; az emberiségnek az

a czélja, hogy minél több ember egészséges, művelt, boldog és erkölcsös legyen. Az emberiség minden tagja élvezze a természet adományait, szépségeit, a haladás gyümölcsét, természetesen egyéni tehetsége szerint.

Valamint a múlt században fellépett a 3. néposztály és jogaiért küzdött, épúgy lép fel most a 4. néposztály, és igényeit, jogait a következő rövid mondatban következik: „8 órai munka! 8 órai szórakozás! és 8 órai alvás!”

Nem akarom ezen követelések jogosultságát bírálni, de tény az, hogy a munkások, a napszámosok elégedetlenek, hogy az elkeseredés ragály-módra dühöng, hogy a socializmus hamis tanai terjednek, hogy lelkiismeretlen izgatók a műveletlen, önállóan gondolkodni nem tudó néposztályt téves ösvényre vezetik, és hogy az anarchizmus örült tettei a társadalmi rendet veszélyeztetik.

A békésmegyei napszámosok mozgalma, sőt lázadása, az antiszemita támadások Németországban és Ausztriában, a dynamit-merényletek Franciaországban Orosz- és Spanyolországban szomorú tanúságot tesznek arról, hogy az emberi társadalomban valami rothadt, fertőző tényező van, hogy a papok, a gazdagok, a hatalmasak, az urak és a szegények, a rongyosak, a koplalók és munkások közt egy veszélyes harcz folyik, és ezen társadalmi bajok nem csak az ostobaságban, a műveletlenségben, a vallástalanságban, a durvaságban és restségben, hanem az önzésben, a lelkiismeretlenségben, az előítéletben, a szivtelenségben és az emberszeretet hiányában keresendőek.

Mindkét párt hibás, csak az a baj, hogy annak daczára, hogy a hatalmasaktól, a gazdagoktól több intelligenciát teszünk fel, több lelkiismeretet és emberszeretetet követelünk, a közvélemény mégis oda irányul, hogy csak a börtönnel a bitófával lehet e veszélyeket elhárítani.

Vagy nem előítélet-e azon vélemény, hogy a népet a vallás, irás, olvasás és számoláson kívül más műveltségre nem kell tanítani?

Vagy helyes eljárás-e az, hogy a gazdag gyermekek számára külön iskolákat akarnak létesíteni?

Vagy helyeselhető-e, hogy sok ipáros, mesterember a törvény intézkedései daczára, vonakodnak tanonczaikat az ipar-, vagy az ismétlő iskolába küldeni?

Nem kárhoztatandó előítélet-e az há, a leendő néptanítók képzését le akarják szállítani, mert attól félnek, hogy a műveltebb tanítók nagyobb igényekkel fognak fellépni?

És mit mondjak a fanatikus socialisták utópiaik, a vad communisták bolond követeléseit, és a dühöngő anarchizmus örült terveiről?

(Folytatása következik.)

A néptanítók anyagi helyzete s gróf Csáky miniszter.

A hazai néptanítók orsz. bizottsága az egyetemes gyűléstől nyert megbízatásához hiven újból kérelmezi a kormánytól és törvényhozástól a tanítói fizetések minimumának 600 frtban leendő megállapítását. Az orsz. bizottság husvétii gyűléséből kifolyólag az emlékiratot e tárgyban már el is készítette s azt egy nagyobb küldöttség által e hó 28-án nyújtotta át gr. Csáky miniszternek.

A küldöttség tagjai voltak Lakits Vendel vezetése alatt Gyertyánffy István, Jenny József, Láng Mihály (Páncsova), Lederer Ábrahám, Nagy László, Péterfy Sándor, Peres Sándor (Losoncz), Somlyay József, Schwetz Vilmos, Tóth József tanfelügyelő, dr. Verédy Károly tanfelügyelő, Trájtler Károly

Kaszt Kálmán. A küldöttség vezetője *Lakits Vendel*, az országos bizottság elnöke, a miniszterhez intézett beszédében az ország tanítóságának mélyen érzett háláját fejezi ki a miniszternek azon gondozkodásért, melyet a nemzet legszerényebb munkásai, a néptanítók érdekében ismételten tanusított. Több ízben jelent már meg az orsz. tanítói bizottság a miniszter előtt, mindig kegyteljes fogadtatásra talált s a tanítóság kéréseiből nem egy teljesített is, és ha nem is valósult meg minden, jól tudják az ország tanítói, hogy nem a miniszter jóakarátán mult. Megköszöni a miniszter azon gondoskodását, hogy a tanítói nyugdíjtörvény által az ország tanítósága számára a teljes fizetésnek nyugdíjkép leendő élvezését biztosította, hogy a tanítói özvegyek és árva-ellátásáról a nyugdíj-törvény által oly nemeslelkűleg gondoskodott.

Mindezért az ország tanítósága a törvényhozó testület és főképp a miniszter iránt örökké hálás lesz.

Lakits Vendel megemlíti, hogy az ország tanítósága többet szeretett volna elérni, mert érzi, hogy többre érdemes; de azért nem zugolódik, a vett jókért mindig hálás lesz, s nyugodtan viseli sorsát addig is, míg a közel jövő meghozza a tanítóságnak azt, a mire nagy missiójával érdemet szerez. Megköszöni a miniszter ama figyelmét, a melyben az ország tanítóságát részesíté, midőn az országgyűlési közokt. bizottságát kérte, hogy halaszsa el a tanítói fizetés rendezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalását addig, míg a tanítók orsz. bizottsága által a husvétkor tartott gyűlésen hozott határozat értelmében beadandó emlékiratot megkapja. Átadja a miniszternek a tanítók fizetésének rendezéséről szóló törvényjavaslat némely szakaszának megváltoztatása tárgyában szerkesztett emlékiratot, arra kérvén a minisztert, hogy a tanítóság óhajait figyelembe venni s azoknak érvényt szerezni kegyeskedjék. Örömmel üdvözli az országos bizottság a tanítók fizetésének rendezéséről szóló törvényjavaslatot, mert első üdvös lépésnek tartja a tanítók anyagi helyzetének általános javításához.

A tanítók orsz. bizottsága 600 frtban kéri a fizetés minimumát megállapítani, de ha egyelőre 400 frtban állapíttatnék is meg, s ha a 400 frton feletti fizetés a korpótlékba nem számíttatnék be, egyelőre ez is megnyugtató lenne az ország tanítóságára nézve. Végül biztosítja a minisztert, hogy bármiként is dőljön el az emlékirat sorsa, a tanítóságnak a miniszter iránt érzett hálája és szeretete csökkeni sohasem fog.

A lelkes éljenzéssel kísért beszédre a miniszter körülbelül következőleg válaszolt:

„Amint a szónok is említette, az országgyűlési közokt. bizottságot, mihelyt értesültem a lapokból, hogy a tanítók képviselőiben kérvény intéztetik a miniszteriumhoz és országgyűléshez a tanítói fizetések rendezéséről szóló törvényjavaslat tárgyában, felkértem, hogy a tárgyalást néhány napra halaszsa el; a mi meg is történt. Tettem pedig ezt azért, mert mindenkor figyelmet fordítok a tanítók kívánságaira s most is figyelemmel át akarom nézni a kérvény tartalmát, hogy az abban foglaltakból, a mi csak lehet, a törvényjavaslatnál felhasználhassak. A mennyire a szaklapokból értesültem a kérvény tartalmáról, őszintén előre is mondhatom — a mit különben szónokuk is érintett — hogy a legjobb akaratom daczára sem lehet most minden kívánságot, bármi jogos, megérdemelt is az, teljesíteni. Különben is jól tudják, miről van itt szó. 5000-nél több tanító van az országban, mind felekezeli, kiknek 300 frtnál jóval kevesebb a fizetésük. Arról van itt szó, hogy ezeken a szegény tanítókon, kiknél a szükség legnagyobb, segítsünk. Az államnak ez is évi 600.000, sőt a pótlékokat beszámítva évi 900.000 frtnál több kiadást okoz. De meg kell tennünk az első lépést, mely elkészíti utját annak, hogy az állam pénzügyeinek javultával fokozatosan előbbre haladjunk. E javaslatom úgy egyes tanítók, mint szaklapok részéről igazságtalan megítélésben

részesült, itt ott elkeseredetten támadtak meg érte; de ez engem nem tántorít el célomtól és az útról, melyet tárczám átvételekor magám elé tűztem s melyen azóta haladok, és a mely önöket illetőleg nem egyéb, mint lépésről-lépésre bár, de folytonosan előre haladni a tanítók anyagi és erkölcsi helyzetének javításában.

Javaslatom ellen, a mennyiben az a felekezeti iskolák fölött az állami felügyelet és intézkedési jog körét tágítja, nem egy felekezeti hatóság szólalt fel már eddig is: de a felekezetek maguk elismerik, hogy önerejükben a javaslat anyagi követelményeinek megfelelni képtelenek, mi meg a jelenlegi állapotokat épen e részben tovább fenn nem tarthatjuk. Különben élesen el kell választani a gyakorlati politikát az akademikus politikától; nem tehetjük rögtön egyszerre azt, a mi az ügy érdekében kívánatos, a mi az ügy munkásai részéről jogos, megérdemelt: számolnunk kell a pénzügyi helyzettel; de megteszszük azt, a mit az ügy és ennek munkásai érdekében tennünk lehet, haladunk lassan bár, de mindig előre s meg nem állapodva, míg célhoz nem jutunk. Nagyon köszönöm bizalmukat, elismerésüket, mely nekem igen jól esett s kérem is önöket és önökkel együtt a hazai tanítóságot, legyenek bizalommal irányomban, mert a népoktatásügy javán csak a kölcsönös bizalom mellett munkálkodhatunk sikeresen; arról legyenek meggyőződve, hogy én a tanítóság iránt teljes bizalommal viseltetem s legnagyobb jóakaratomat mindenkor megőrizem.

A küldöttség lelkes éljenzéssel fogadta a miniszter válaszát és a jobb jövő édes reményében távozott.

* * *

A küldöttség ezután tisztelgett dr. *Berzeviczy* Albert államtitkár és *Szathmáry* György miniszteri tanácsosnál is, kik előtt *Somlyai* József, az orsz. bizottság elnöke, adott a tanítóság óhajainak kifejezést. Mindketten szívesen fogadták a küldöttséget s megígérték, hogy hatáskörükben az ország tanítóságáért minden lehetőet megtesznek. — A küldöttség *Lévay* Ferencz minisztr. oszt. tanácsosnál is tisztelegni akart, kit — miután hivatalos köruton van — nem talált hivatalában. — Az orsz. bizottság ezen ügyben a törvényhozó testületnél a napokban teszi meg a szükséges lépéseket.

A nyilvános vizsga a népiskolában.

Felolvastatott a miskolci tanügyi körnek 1892. április 19-én tartott nyilvános havi ülésén.

— Vége. —

Igy aztán azon tanító, a ki ezekre fekteti a fősúlyt, pedig ez a kötelessége; azon tanító, a ki fenséges hivatása és nemes feladata magaslatán állva, a gyermekek erkölcsi és szellemi nevelésére, gondolkodási tehetségének fejlesztésére fogja működésének sulypontját helyezni; szóval, ha úgy fog tanítani, a mint azt *Comenius*, *Pestalozzi*, *Herbart* öreg mestereink parancsolják, minnek következtében nem produkálhat ám sok tudást, káplárbottal begyakorolt feleleteket — mint a víz: ki van téve azon veszélynek, hogy félreismerik, gyanusítják, bizalmatlankodnak iránta, rossz vagy hanyag tanítónak kiáltják ki. Könnyen megeshetik tehát, hogy ezen vád elkerülése végett elhanyagolják a tanítás főcélja — a nevelés — s mintegy kényszerítették a tanító, hogy csak a „*Schauprűfung*“-ra készítse elő tanítványait.

S most röviden összevonva az elmondottakat és levonva azokból a consequentiákat, azt állítom: hogy a nyilvános vizsga mai rendszere a népiskolában nemcsak hogy czélszerűtlen s a tanításra semmi haszonnal sem jár, hanem oly sok tanítási és nevelési hátránnyal és veszélylyel van összekötve, hogy én azt tanítási és nevelési rendszerünkben kiküszöbölendőnek tartom!

Azon kérdésre pedig, hogy mit tegyünk hát a mai vizsgai rendszer helyébe jobbat és megfelelőbbet, én a következőt bátorkodom a t. kör figyelmébe ajánlani:

1. Hogy az iskolai hatóságok a gyermekek előmeneteléről és a tanító szorgalmáról — nem módszeréről vagy képességéről, a mit oklevele igazol — meggyőződhesse, járják be egész éven át mennél gyakrabban, pl: hetenkint kétszer, az egyes osztályokat.

2. A tanév vége felé pedig, tehát június 15-étől kezdve küldjön ki az iskolai hatóság kebeléből két-két tagot minden osztályba, a kiknek feladata legyen, 3—4 napon keresztül, naponként egy-két órán át, a tanító oktatás-megfigyelni, a gyermekeknek a különböző tantárgyakban való előmeneteléről, gondolkodási képességéről és tehetségeiknek összhangzatos műveléséről maguknak biztos, alapos tudomást szerezni.

Ez nem birna a nyilvános vizsgá jellegével, hanem csak az osztály négy fala között végbemenő alapos szigorlat, mely ennek minden említett előnyeit, veszélyei nélkül, magába foglalja.

3. Ezen szigorlat után tartassék a tanügyi hatóság a szülők és a tanügy barátai jelenlétében nyilvános zárünnepély, a milyen pl. a helybeli polgári iskolában szokott végbemenni, mely énekkel, szavalatokkal és tornával, de nem jutalomosztással egybekötve, a tanévet ünnepélyen berekeszti.

Ezt tartottam szükségesnek elmondani a népiskolai nyilvános vizsgálótokról. Nem merem fölteni, hogy nézeteim most már általános helyeslésre fogadtatnának. Jól tudom, hogy az idő még nem eléggé érett ilyen beható reform keresztülvitelére. De szent meggyőződésem, hogy a közel jövő meghozza ezen paedagógiai kérdés megoldását is, hogy elébb-utóbb mégis csak úgy lesz, a mint én azt most körvonaloztam, azon egyszerű természeti törvénynél fogva, hogy a jobb kiszorítja a kevésbé jót: „az elavult megdőlni változnak az idők és új élet virul a romokon.“

Goldberger Simon.

I R O D A L O M.

Nemzeti állam és Népoktatás, Szathmáry Györgytől, Budapest, 1892
Lampel Róbert (Wodianer).

E könyv egyrészt tisztán a népoktatásügygyel foglalkozik, másrészt oly kérdéseket tárgyal, melyek népünk művelődését, szelleme fejlődését a legközelebből érdeklik. Bizvást elmondhatjuk, hogy a kötet azok közé tartozik, melyeknek iskolai könyvtárból hiányozni nem szabad; a benne foglalt eszmék nemzeti létünk feltételeit alkotják s mindenik cikk nemcsak fontos feladatok lelkes hangoztatása, hanem hasznos tett is. A kötet szerzőjének meg is adta, hogy a mit eddig szóval hirdetett, tetteivel megvalósítsa s az olvasó megnyugtató érzéssel lapoz e könyvben, mert tudja, hogy a benne kifejezett vágyak és követelmények lassankint tényekké lesznek.

A néptanító maga kétségkívül eddig is érezte hivatása jelentőségét s a tanítón kívül el is ismerte ezt mindenki, ha alkalmilag és véletlenül a népnevelésről volt szó. Szathmáry azonban a népnevelés ügyét elsőrangú nemzeti, politikai és társadalmi ügynek tekinti, melynek az állami feladatok sorában állandóan szerepelni kell. A nemzeti népnevelés elhanyagolása Magyarország-

ban nemcsak műveltségünket veszélyezteti, hanem létünket kockáztatja, mert nemcsak fajunk műveléséről van itt szó, hanem fentartásáról is. A népnevelés egyszersmind magyarosítás s a magyarosítás legméltóbb és legigazságosabb eszköze. Szathmáry erélyesen sürgeti a nemzeti iskolát és nemzeti kultúrát, de hangja és lelkesedése mindenütt tiszta és nemes, mert ismeri a nemzeti irány természetes ellenségeit, ezeket megnyerni óhajtja s irtózik az erőszak eszközeitől. A szerző ismeri az egész országot, érintkezett mindenütt a néppel, tanulmányozta a legkülönbözőbb vidékek nép- és nyelvviszonyait, ismeri a népelet elemeit s e gazdag személyes és közvetlen tapasztalatok alapján mondja el ítéleteit s teszi alkalmas ajánlatait. Erősen bizik a magyarosodás jövőjében, de nem merül el ábrándok körébe, mindenütt rámutat a legapróbb teendőkre, nem vesztve szem elől a nagy célt. Tudja, hogy a népnevelés feladatait csak úgy oldhatjuk meg, ha szívvel-lélekkel és lelkesedéssel fogunk a munkába, de nem feleli, hogy józanul meg kell itélnünk a viszonyok természetét s hogy gondos tanulmánynak kell megelőznie a gyakorlati megoldást, hogy tapintat hiánya sok jóakaratu fáradozást meghiúsíthat.

Örömmel olvastuk el a könyvet s azt hisszük, minden néptanító hálával gondol majd a szerzőre, mert meg fog győződni, hogy sorsáról és hivatása fontosságáról nemcsak alapos szakember, hanem jóbarát is gondoskodik; a tanító balkörülményein egyszerre nem lehet segíteni, de helyzetünk már is mennyivel kedvezőbb, mint elődeinké! Lassankint általános lesz a felfogás, hogy a tanító kezében fontos érdekek vannak elhelyezve s mindinkább terjedni fog a szükség, a tanítót oly helyzetbe juttatni, hogy ne csak jelentőségének tudatából, munkájából folyó önérzetéből merítsen kedvet és meglelégedést, hanem környezete és nemzete folyvást tartó és megújuló elismeréséből is.

B.

Magyar László utazásai és kalandjai az érettebb ifjuság számára, írta Bánfi János. Számos képpel. Budapest, Révai testvérek kiadása, IV., Váci-utca 1. sz. 1892. Ára füzve 2 frt, diszkötésben 3 frt.

Haladni! folyvást haladni! az emberiség ismeretkörének bővítése! az általános műveltség terjedése! ezek korunk jelszavai. Oly eszménynek adnak kifejezést, melynek megvalósításaért vagy annak megközelítéseért az emberiség jobbjai fáradoznak. Ezen eszmény szolgálatában állanak azon férfiak, kik életük kockáztatásával a legsötétebb, legismeretlenebb világrészeket bejárták és bejárják, hogy a tudománynak, az emberiség művelődésének, e legszentebb ügynek szolgálatot tegyenek. Tisztelettel és kegyelettel kell megemlékeznünk mindazokról, kik az emberiségnek ily irányban hasznára váltak. A nép tanítói a tisztelet és kegyelet adóját róják le az emberiség tanítói előtt. Ezen érzelmeink fokozódnak, midőn arról szerzünk tudomást, hogy földünk, hazánk egy-egy hű fia volt az, ki a tudomány áldozatkész harcosai közé lépett. Ily jeleseink: Vámbéry Armin, Kőrösi Csoma Sándor és Magyar László. A két utóbbi életéről és viszontagságairól való elbeszélések nemcsak *tanulságosak*, hanem *meghatók* is. Bánfi János szép munkára vállalkozott, midőn Magyar László utazásait és kalandjait a rendelkezésre álló források alapján az érettebb ifjuság számára leírta.

Ifjusági irodalmunk ismét nagybecsű művel gazdagodott. Az előttünk fekvő könyv azonban nemcsak ifjusági irodalmunk gyöngyét képezi, kiváló becsűvel bír az *magyar nemzeti* szempontból is. A magyar nemzeti önérzet ápolása hathatós tényezőjének tekinthetjük az oly művet, melynek tartalma arról győz meg bennünket, hogy magyar ember volt az, ki a legsötétebb világrész megismertetésére irányuló törekvésnek nemcsak tevékeny szószólója, hanem vértanúja is volt.

Kiváló hatással lehet az ifjuság érzületére azon tény, mely szerint Magyar László saját erejéből cselekedett. Hisz önálló saját lábán járni tudni és

akaró ifjúságot kell nevelnünk. Az érettebb ifjúság, a gondolkodni szerető serdülő szívesen fogadja Bánfi tanácsát, mely szerint „dicső hazánkfiának a kegyelet és részvét egy könyvével adózzék.” Ezenkívül azonban lelki szemei elé fogja varázsolni az egész könyv tartalmának gyönyörű egymásutánját, képzeletben még egyszer, még többször végigmegy Magyar László élettörténetén, meg-megtekinti az egyes fejezeteket diszitó képeket, édes megnyugvással tölti el keblét azon kellemes tudat, hogy megismerkedett oly ember életével és kalandjaival, ki sok tekintetben ragyogó példaként áll előttünk, ki azonban mint gyarló ember, hibákban is leledzett.

A Magyar László életére vonatkozó leveleket, naplókat, hirlapi cikkeket stb. a szerző ügyesen rendezte és az ifjúság gondolkodásmódjának megfelelően érdekes és vonzó elbeszélő alakba öltöztette. A könyv mind a mellett, hogy kegyelettel ragaszkodik a Magyar László naplójában foglalt szavakhoz, még sem tekinthető száraz utleírásnak, mert Bánfinak zamatos magyarsággal írt reflexiói, az egyik fejezetről a másikra való ügyes átmenetek elejétől végig lekölik az olvasó figyelmét. A mondottak után fölösleges is mondanom, hogy az előttem fekvő könyvet t. kartársaim nagybecsű figyelmébe ajánlom, olvashatja azt nemcsak az érettebb ifjúság dicsére válik az minden nép- és tanítói könyvtárnak.

Bányai Jakab.

Magyar ABC és olvasókönyv álló irással. Fibel mit steiler Cursiv-schrift. Fibel mit steiler Lateinschrift. Mind a hármát írta Szirmai József. Kiadja a Franklin-Társulat. Egy-egy könyvnek az ára 20 kr.

Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) kiadványai Budapest: **Állat- és növénytan** a reáliskolák alsó osztályai számára, írta Báthory Nándor. Második kötet. Ára 1 frt 20 kr. **Deutsches Lesebuch für Mittelschulen mit deutschen und ungarischen Anmerkungen**, írta Felsmann József, főreáliskolai igazgató. II. és IV. r. — **Ahn-Erényi gyakorlati tanfolyama** a német nyelv gyors megtanulására, a felső nép- és polg. iskolák tantervéhez alkalmazva. — **Gyakorlati német nyelvtan**, Ollendorf módszere alapján, írta Ney Ferencz.

Rendszeres magyar nyelvtan és a hangsúlyos verselés a polg. és középiskolák III. oszt. számára, írta Deme Károly. — **Asványtan**, polg. fiúiskolák használatára, írta dr. Sztéryni Hugó. — **Egyet. földirati tankönyv** reáliskolák számára, írták dr. Cherven és Schneider tanárok.

Stampfel Károly kiadványa, Pozsony. **A magyarok története**, magyar és német nyelven, írta Gaal Mózes, ára 40 kr. — **Egészségtan**, az elemi iskolák számára, írta dr. Szabó József. — **Magyar ABC és olvasókönyv**, német tannyelvű népiskolák számára, írta Szabó L. — **Beszédgyakorlatok**, német-magyar tannyelvű népisk. számára, írta Szabó L. — **Német ABC és olvasókönyv**, magyar tannyelvű iskolák számára, írta Szabó L. — **Földrajz**, az elemi népiskolák V. oszt. számára, írta dr. Hajnóczy R. József tanfelügyelő.

EGYLETI ÉLET.

MEGHIVÓ.

Az „Orsz. magy. izr. tanítóegyesület” alapszabályainak 21. §-a értelmében folyó évi július 5-én kedden és folytatólagosan 6-án, szerdán, Budapesten, VII. Sip-utca 12. sz. alatt a fiúiskola nagy dísztermében mindig délelőtti 9-től 12-ig és délutáni 3-tól 6-ig tartja

jubiläumi és rendes közgyűlését,

melyre összes alapító, pártoló, rendes és tiszteletbeli tagjai, valamint a tanügybarátok ezennel tisztelettel meghívatalnak. E közgyűlés programja a következő:

I. Az egyesület huszonötévi fennállásának megünneplése

(juliuss 5-én délelött 10 órakor.)

1. *A dohány-utczai templomban:* Isteni tisztelet az énekkar közreműködése mellett. Ez isteni tisztelet alatt főtt. dr. Kohn Sámuel hitszónok, egyesületünk tiszteletbeli elnöke alkalmi szónoklatot tart.

2. *A sip-utczai iskolának dísztermében:*

a) Ózer Zsigmond elnöki megnyitója.

b) Díszbeszéd.

c) Egy alkalmi beszéd, melyben az egyesületnek a vidékre kiható működése fog méltattatni.

d) Titkári jelentés felolvasása, melyben az egyesület 25 évi működésének főbb mozzanatai adatok nyomán fognak előadatni.

e) Az alkalmi (Palágyi Lajos által megirt) óda elszavalása.

f) Esetleg a kitűzött pályadíj odaitélése.

g) Üdvözlő levelek és sürgönyök felolvasása.

h) Elnöki zárszó és esetleg a „Hymnus“ eléneklése.

II. A rendes közgyűlés tárgyai:

(Juliuss 5-én délutáni 3 órakor és folytatólagosan 6-án délelötti 9 órakor.)

1. Elnöki megnyitó.

2. Titkári jelentés az egyesület utolsó két évi működéséről.

3. A számvizsgáló bizottság kiküldése.

4. Az alapszabályok módosítása és evvel kapcsolatban az árvaalap hovafor-dításának ügye. Előadó Tolnai J. Béla.

5. A Szántó-Eleázár-alapítvány kamatjainak odaitélése.

6. Tisztujítás.

7. Tiszteletbeli tagok választása.

8. Indítványok tárgyalása.*)

III. Előértekezlet.

A jubilaumi ünnepély valamint a közgyűlés sikeres lefolyása érdekében felkérjük a tisztelt tagokat, sziveskedjenek minél számosabban a közgyűlést megelőző napon, hétfőn délután 5 órakor, ugyancsak a sip-utczai iskola helyiségében tartandó előértekezletre megjelenni, mely előértekezletnek főteendője lesz a tárgyalás alá kerülendő ügyek sorrendjét véglegesen megállapítani, valamint a tárgyalás menetét szabályozó ügyrend fölött tanácskozni.

*) Önálló indítványok írásba foglalva legalább 8 nappal a közgyűlés előtt bejelentendők az egyesület elnökségénél.

A központi választmány üléseiből.

I. *Április 30-án.* 1. Elnök felolvastatja gróf Csáky Albin közoktatásügyi miniszter ur ő nagyméltóságának az egyesület elnökségéhez intézett levelét, melyben az meleg szavakban megköszöni a választmány által a magyar zsidó tanítóság nevében kifejezett részvénytilylatkozatot. Örvendetes tudomásul vétetik.

2. A Gans-Dávid-alapítvány ez évi kamatai (16 frt 50 kr) Bródy Béla tanítóképző-intézeti növendéknek ítéltetnek oda ösztöndíj czimén.

3. A Lederer-Bernát-alapítvány ez évi kamatainak odaitelésére nézve a szükséges előkészítő intézkedések megtétetnek és alkalmi felolvasás megtartására ismét Lederer Ábrahám tanár kéretik fel.

4. Neufeld Miksa elaggott és keresetnélküli tanító érdekében, fia által kért közvelítést egy a miniszteriumnál kieszközlendő nyugdíj ügyében a választmány nem vállalhatja el, mivel eddigi tapasztalatok szerint ez sikerhez nem vezet.

5. Hogy az egyesület a miniszteriumnál a tanítókat terhelő hitközségi adó (gabella) alóli felmentés ügyében kérelmezzen, a választmány részéről opportunusnak nem találják, mivel ez a felekezeti autonómiába vágó ügy, melybe a miniszterium beavatkozni alig lesz hajlandó.

6. S. J. által az egyesület költségén való kinyomatás céljából betérjesztett hit- és erkölcstan munka ügyében a kiküldött bíráló azt jelenti, hogy a mű irodalmi becszel bír ugyan; de nem tekintheti oly tankönyvnek, melyet a gyermekek kezébe lehetne adni, a miért annak kinyomatását az egyesületnek, melynek ily művek kiadására külön alapja nincsen, nem ajánlhatja. A választmány e véleményt magáévá teszi, azon megjegyzéssel, hogy hajlandó lesz az író, ha szóban levő műve esetleg nyomtatásban meg fog jelenni, megfelelő összeggel támogatni.

7. Lichttag Jakab, Deésen működő tanító csak kellő egészségi bizonyítvány alapján vehető fel az egyesület kötelékébe.

Weil Nándor, assakürti tanító részére az „Értesítő” csak akkor fog ismét rendszeren elküldetni, ha a múlt évre szóló tagdíját lefizette.

9. Az alapszabályok módosítása ügyében előadóul Tolnai J. Béla választalik az elnökség pedig utasítatik, hogy szólítsa fel a tagokat, hogy netaláni megjegyzéseiket a közzétett javaslatra vonatkozólag mielőbb írásba foglalva az előadóhoz beküldjék.

10. A közgyűlési napirend összeállítására kiküldött bizottság javaslata nagyobbára elfogadtatik és annak végrehajtását a közp. választmány magára vállalja; de kéri e tekintetben minden egyes tagtárs közreműködését.

II. Május 14-én. Néhai Lederer Bernát alapító-tag emlékének tiszteletére rendezett ünnepélyes ülés a következő lefolyású volt:

1. Ózer Zsigmond az ülést, mely a síp-utcai iskola dísztermében tartott, számos vendég jelenlétében megnyitja, kellő ünnepélyességgel előadván annak tárgyát.

Lederer Ábrahám megtartá az alkalmi felolvasást ezen cím alatt: „*Az emberszeretetre való nevelés*”, melyet a hallgatóság feszült figyelemmel végig hallgatott. Felolvasó felolvasása kapcsán méltatja néhai Lederer Bernát kiváló érdemeit, melyet a megdicsőült az emberszeretet gyakorlása által szerzett. A választmány Lederer Sándor az örökség-hagyó családja nevében kifejezett véleménye értelmében az alapítvány ez évi kamatjait (50 frt) Sproncz Ede, Vág-Szereden működő tagtársnak ítéli oda, a ki betegségét s egyéb, a segély szükségét igazoló körülményeit kellően igazolta. Azután köszönet szavaztatik Lederer Ábrahám felolvasónak a tartalmas, paedagogiai becszel bíró értekezésért, melynek az egyesületi közlönyben való kinyomatását elrendeli; továbbá Szántó Eleázár urnak, a ki szíves volt a termet az ülés céljára átengedni.

III. Május 14-én. 1. Reif Jakab indítványára a választmány 4 drb körmöczi aranyat engedélyez az izr. tanítóképző-intézet négy, a magyar történetben jeles előmenetelű növendék részére, mely a koronázási ünnep alkalmából ösztöndíj czímen kiosztandó és lehetőleg tanítók fiainak nyujtandó.

2. Három tanító részére engedélyeztetik összesen 35 frt segély czimén.

IV. Május 24-én és folytatólagosan 28-án. 1. Elnök előterjeszti, hogy dr. Kohn Sámuel-vételre ajánlja özvegy Deutsch Henrikné birtokában levő néhai Deutsch Henrik által fordított Pentateuch-ot. A közp. választmány az ajánlatot kedvezőnek találja, dr. Kohn Sámuelnek szíves közbenjárásáért köszönetet szavaz és a szóban levő könyvnek vételét elvben elhatározza, mint a teljes választmánynak pártolólag fog felterjeszteni.

2. Következő segélyek engedélyeztetnek: T. S. 24 frt; P. J. 16 frt; L. F. 16 frt; A. A. 20 frt összesen 76 frt.

3. Több a közgyűlésre vonatkozó ügyre nézve intézkedés történik.

4. A „Szántó-Eleázár-alapítvány“ 75 frtot tevő kamatjának odaitélésére nézve a választmány az alapító-levél értelmében intézkedik.

5. A következő az árvaalapra történt adakozásokat a választmány örven-
detes tudomásul veszi és úgy az adakozóknak, valamint a gyűjtőknek jegyző-
könyvi köszönetet szavaz meg.

Özv. Freistädter Antalné Veszprém, (gyűjtő Baum Ármin) 50 frt. Özv.
Ullmann Sándorné, (gyűjtő Stern Ábrahám) 6 frt.

Árvaalapunk.

Tekintetes Elnök ur!

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy kövesgyüri lovag Freistädter Antalné urnó, b. férje temetése alkalmával, ajánlatomra az „Orsz. zsidó tanítói árvaház alapja“ javára 50 frtot ajándékozott. Ezen összeget a Veszprémben gyűjtött pénzzel együtt fogjuk a központba beszolgáltatni.

Kiváló tisztelettel
Baum Fülöp.

Veszprémben, 1892. május hó 26.

— Krausz Miksa gyórszentmártoni tagtársunk árvaalapunk javára levélben 25 frtot ajánlott föl oly módon, hogy ez összeget öt egymásután következő évben ötforintos részletekben december hónapokban beszolgáltatja.

Leveléből a következőket adjuk:

Csak csekély áldozat hozatalára kérem fel t. kartársaimat. Alig akad köztünk csak egy is, ki heti 10 krt félre ne tehetne. Csekély kis összeg biz ez és mégis egy éven át 5 frtot szereztünk, mi különben talán könnyen elkallódott volna. Ezen egyesek által gyűjtött szerzeményt gyűjtsük össze közös célra, gyümölcsöztessük az izr. tanítók árvaiban és dús kamatokat nyerünk, ha elhagyatott árvákat életreképes emberekké nevelünk.

A hitközségek évi költségvetéseiben gyakran találjuk e tételt „jótékony adományok.“ Rajtunk áll tehát, hogy hitközségünk ilyen adományait egyszerűen izr. árvaházunk javára kieszközölhessük.

— Szántó Ede tagtársunk Szabadkán árvaalapunk javára folyó hó 11-én tánczvigalmat rendez, mely, hála az ő ügybuzgalmának s az ottani lelkes közönség áldozatkészségének, a legfényesebb sikerrel kecsegtet. Már előzetesen is a következő eredményeket konstatálhatjuk: A minden emberbaráti célokért lelkesülő nőegylet Szántó Edéné szép és megható beszéde hatása alatt 25 frtot szavazott meg a jótékony célra. Azonfölül az elnökség körözüvényt bocsátott ki, a melyben az egyes tagokat felkéri, hogy a szent ügyet tőlük telhetőleg támogassák. A felhívás nem is tévesztette el hatását, mert a nemes hölgyek vetélkednek az ügy pártolásában és többen belépti jegyeket árusítanak el. Határozatba ment továbbá, hogy a nőegylet ezen tánczvigalom sikerének biztosítása érdekében az évenként saját pénztára javára rendezni szokott tánczmulatságról az idén lemond. Mindezen üdvös határozatok hozatalában kiváló érdemeket szereztek maguknak: Geiger Adolfné elnök, Kunetz Róza és Emilia (az utóbbi 5 frt felülfizetést adott), Tauszig Vimosné nőegyleti pénztáros, dr. Wiener Salamonné, Schlesinger Sándorné stb. A nők nemes példáját követi a férfi ifjuság. 50 fiatal ember vállalta el a rendezői tisztséget. Köztük egyik legbuzgóbb tag dr. Vécsei Samu ügyvéd.

Az iskolaszék s a Chevra Kadischa szintén megígérték hathatós támogatásukat. Végül felemlítjük, hogy Vermes Béla orsz. képviselő 10 frt felülfizetéssel vett jegyet. A hol a társadalom olyan tényezői, mint a felsoroltak, egy ügyet felkaroltak, ott nem lehet annak sikerében kételkedni. A vigalomról bővebb tudósítást fogunk közölni.

Gyűjtés az árvaalagra 1892. május hónapban.

	Adakozás az árva- alagra frt	Pártoló tagdíj évenként frt	Alapító tagságdíj frt
Özv. Freistädter Antalné, Veszprém	*50.—	—.—	—.—
Izr. iskolaszék, Nagy Surány adománya	2.—	—.—	—.—
Günz Gábor Budapest tanulóinak adománya	—40	—.—	—.—
Krausz Miksa, Győr-Szt.-Márton (5 év alatt törlesztendő)	25.—	—.—	—.—
Dr. Ullmann Sándorné Budapest fiának Stern hittanár urnál tett vizsgája alkalmából ez utóbbi ajánlatára ...	6.—	—.—	—.—
Összesen	83.40	—.—	—.—

A tanítói árvaalap jelenlegi állása 6647.47 frt; a gyűjtés főösszege 8143.33 frt.

A nagykanizsai tantestület az „Értesítő“ f. é. 2. sz. kimutatott 100 frtra 10 frtot küldött be.

1892. évi május hónapban tagdíjat fizettek:

a) Pártoló tagok:

	Hátralék frt	Folyó évre frt
Szalkai Schwarcz Jakab, Mátészalka	—.—	5.—

b) Rendes tagok:

	Hátralék frt	Folyó évre frt
Abelesz Jónás, Vágszered ...	—.—	4.—
Altmann Jakab, Holics*	4.—	—.—
Bérczi Fülöp, Orosháza	—.—	2.—
Braun Farkas, Holics*	4.—	—.—
Blau Samu, Körmend*	—.—	4.—
Ehrenfeld Miksa, Vác	—.—	2.—
Fischmann Ignác, Vicsáp-Apátí	—.—	4.—
Herczka Izrael, Vágszered ...	—.—	4.—
Huszerl György, Lugos ...	—.—	4.—
Klein Jakab, Tasnád	—.—	2.—
Klein Mór, Radosna	—.—	2.—
Koralek Emil, Vágszered	—.—	4.—
Kohn Bernát, Zimony	—.—	4.—
Kuti Zsigmond, Debreczen	4.—	—.—
Leitner Samu, Homonna ...	4.—	—.—
Löwenbein Adolf, Abaujszine	—.—	2.—
Löwinger Mór, Sárvár	2.—	—.—
Neumann Vilmos, Tiszabeő	—.—	1.—
Presser József, Budapest	2.—	2.—
Reisz Izsák, Domony ...	2.—	—.—
Riedner Henrik, N.-Surány	1.—	—.—
Schor Ármin, Pápa ...	1.—	1.—
Sproncz Ede, Vágszered	—.—	4.—
Stöckelmacher Bernát, Budapest ...	—.—	2.—
Tuszk Ede, Lugos	—.—	2.—
Schmitz Bernát, Holics*	4.—	—.—
Összesen:	28.—	55.—

*) Nyugtázzuk; de miután neve a hivatalos névsorban elő nem fordult, még azt is kell kérnünk, hogy egészségét orv. bizonyítvánnyal igazolja.

Tolnai J. Béla, pénztáros.

VEGYESEK.

Elháríthatatlan akadályok miatt e számunk késedelmet szenvedett, miért t. olvasóink szives elnézését kérjük.

Felhívás Pozsony és Barsmegye zsidó tanítóihoz. Az orsz. magy. izr. tanítóegyesület nyitrai körének f. é. július hó 4-én *Vág-Sellyen**) (Budapest-Bécsi vonal állomáshelye) tartja ezen évi közgyűlését. Midőn ezen körülményre a tisztelt tagtársak figyelmét szerencsések vagyunk felhívni, kötelességünknek ismerjük a szomszéd vármegyéknek felekezeti körükben tanítóit felkérni, hogy használják fel ez alkalmat a régóta szükségessé vált egyesülésre; az alkalom ez idén annál kedvezőbb, mert a közgyűlés után azonnal vonatra szállhatunk és folytathatjuk utunkat Budapest felé, a hol a nagy közgyűlést megelőző tanácskozmányra még elég korán érkezünk meg. A kör közgyűlésén a nagy gyűlés napirendje tárgyalatni fog és a szomszéd vármegyék tanítói megtehetik előterjesztésüket a körnek kitágítása iránt. Midőn bizalommal tekintünk a tisztelt tagtársaknak közgyűlésünkön való tömeges megjelenése elé, azon buzgó reményünknek adunk kifejezést, hogy valamennyiünk szent lelkesedésének sikerülend közös ügyeink telvirágoztatását elősegíteni. „Az egyetértés kis dolgokat nagygyá növeszt.” Nyitrán, 1892. május hóban. *Erdélyi Lipót* körjegyző. *Schwarcz Ignác* elnök.

Halálozások. Az izr. hitközségi elöljáróság és iskolaszék mély fájdalommal jelenti buzgó és érdemes tanítójának, *Gerlóczy Gyula*, polg. isk. tanító úrnak 1892. május hó 7-én, reggeli 6 órakor. életének 37-ik, áldásos működésének 11-ik évében, hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytát. A boldogultnak hült tetemei f. hó 8-án, délutáni 4 órakor fognak az izr. sírkertben örök nyugalomra tétetni. Baja, 1892. május 7. Áldás emlékére, béke poraira! — Mélyen megszorodott szívvel jelentjük szeretett és érdemes kartársunk, *Grünwald Izsák* úrnak f. évi május 1-én hajnali 3 órakor, rövid szenvedés után, életének 62. és buzgó tanítói működésének 39. esztendejében történt gyászos elhunytát. Boldogult kartársunk hült tetemeit f. é. május 2-án délutáni 5 órakor fogják az izr. iskola épületéből örök nyugalom helyére, az izr. sírkertbe kíséreni. Áldás és béke hamvaira! Pécs, 1892. május 2-án. A pécsi izr. iskola tantestülete.

Eljegyzés. *Zuckermann Mari* kisasszonyt, *Zuckermann Frigyes* r. tagnak, homonnai néptanítónak leányát eljegyezte *Neumann Márton Ó-Liszkáról*.

A nyilvános vizsga a népiskolában cz. cikknek azon részében, mely a májusi számban megjelent, több sajtóhiba csuszott be. Az értelmes olvasó azonban bizonyosan e sajtóhibák dacára is megértette.

A „Szabadság” szerint *Auspitz Adolf* nagyvárad magániskolai igazgató május 11-én ünnepélyesen nyitotta meg ujonnan épült és korszerűen felszerelt intézetét, melyen a város értelmisége, a tanügyi és politikai hatóságok képviselve voltak. Beszédet tartottak: az intézet tulajdonosa, *Sipos Orbán* kir. tanfelügyelő és dr. *Dőri Ferencz* a szülők nevében. *Auspitz* intézete már eddig is megyeszerte szép elismerésben részesült, a czélszerű helyiségben remélhetőleg még gyarapodni fog hírnévben.

Egyesületünk pécsvidéki köre, mint hivatalosan értesülünk, a nagygyűlés közelsége miatt, nem fog az idén közgyűlést tartani.

Az Auto da Fék cz. könyvért fizetett májusban *Kárpáti Manó* polg. isk. tanár *Szigetvárott* 3 frtot. *Klingenberg J.*

A vágbesztercei izr. iskola *Grün* Károly ur elnökségének 25-ik évfordulójának ünnepére bállal összekötött juniálist rendez. Személyjegy 1 frt, családjegy 2 frt. Hogy minő jótékony célra adják a bált, a meghívóból nem tudható meg.

*) Előbb *Tardoskéd* volt célba véve; de a *tardoskédi* és *vágsellyei* tanítók közös kívánsága folytán *Vág-Sellye* lett véglegesen a gyűlés helyeül kiszemelve.

A trieszti általános biztosító társaság.

(Assicurazioni Generali.)

F. é. május hó 6-án tartott 60-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1891. évi mérlegek. A zárszámadási jelentésből látjuk, hogy *életbiztosítási díjtartaléka* 2.317.350 frt 23 krral szaporított s 1891. évi december hó 31-én 31.244,641 frt 59 krra emelkedett, mely összegbe azonban nincsenek betudva az 1.034916 frt 75 krt tevő kár- és nyereség-részesülési tartalékok, továbbá, hogy az 1891. évben 18.959.560 frt 79 kr. erejéig köttettek új életbiztosítások, melyek által az 1891. december 31-én érvényben volt életbiztosítási tőkeösszegek, 132.177,289 frt 2 krra emelkedtek, s végre, hogy az életbiztosítási ágban az 1891. év folytán bevett díjak beleértve a kötvényilletékeket, 5,821,119 frt 40 krt tettek. *A tűz- és szállítmány-biztosítási ágakban* a díj és az illeték bevétel 9.061,122 frt 58 kr. volt, miből 2,316,655 frt 71 kr. mint díjtartalék és 765.248 frt 90 kr. mint kártartalék lett minden tehertől menten a jövő évre átvitelezve, holott az 1891. december hó 31-én érvényben volt biztosításokért a jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 25,207,847 frt 99 krra emelkedett. Károkért az 1891. évben 8 530,153 frt 46 krt fizetett ki. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 244.247.920 frt 89 krnyi igen is tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítési összegből hazánkra 45.855,756 frt 3 kr. esik, melyet a társaság 146,866 káresetben fizetett ki. Az értékpapírok árfolyam ingadozása fedezetére alakított tartalék 1891. december 31-én 1.466,443 frt 01 krra emelkedett a mellett, hogy a sorsolás alá eső és a névértékön beváltható értékpapírok csakis névértékön vétettek fel a mérlegbe, míg a nyereség tartalék alapszabályszerű mérvében, a részvénytőke fele összegében vagyis 2.625,000 frtban, az ingatlan tartalék 1.289,480 frt 92 krnyi összegben s végre a kétes követelések tartaléka 80,000 frton fentartatott. Miután az intézet a tartalékokat 2.768,715 frt 66 krral szaporította, s összes biztosítéki alapai 46.528,568 frt 62 krra emeltettek, melyek is a következő értékekben u. m.:

1. Ingatlanok és jelzálog követelések 9,044,923 frt 74 kr.
2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök 3,082,559 frt 79 kr.
3. Állampapírokra adott kölcsönök 33,980 frt 13 kr.
4. Értékpapírok 28,014,747 frt 79 kr.
5. Tárca váltók 331,274 frt 37 kr.
6. Folyó számlák (Adósok és hitelezők követeléseinek levonásával) 293,886 frt 72 kr.
7. Készpénz az intézetenél és bankoknál 2,052,196 frt 08 kr.
8. A részvényeseknek biztosított kötvényei 3.675.000 frt. Összesen: 46,528,568 frt 62 kr

vannak elhelyezve. Ezekből 14 millió magyar értékre esik. A biztosítéki alapok emelése után 742,507 frt 93 krnyi tiszta nyereség marad, miből osztalékkul részvényenkint 120 frt aranyban vagyis 300 frank fizettetik. Hatvan év telt el a társaság alapítása óta s mivel ezen egész 6 évtizedet felölelő időszak alatt hazánkban is működött, a maga számára azt az érdemet igényelheti, hogy mint legrégibb társaság hazánkban a biztosítás terén hiven végezte az uttörő munkát. És e nagy és hatalmas társaság elvállalt kötelezettségeinek pontos teljesítése, köztudomású példás ügyvitele által méltán kiérdemelte is azt a nagy bizalmat, melyben mindenütt részesül. Az Assicurazioni Generali az „Első általános baleset biztosító társaság” alapítása által meghonosította nálunk a baleset biztosítást, továbbá a „Magyar jég- és viszont-biztosító részvénytársaság” alapítása által lehetővé tette a magyar gazdaközönségnek, hogy jégbiztosításait független, jól fundált jégbiztosító társaságnál olcsón és teljes megnyugvással eszközölje, éppen úgy, mint igen hasznos szolgálatokat tett a gazdaközönségnek a már több mint egy évtized előtt meghonosított s ma már általános elterjedésnek örvendő általános tűz-biztosítás által. A közgyűlés az eszközölt új választásoknál az igazgató tanács magyar tagjait Hegedüs Sándort és Jókai Mórt egyhangulag ismét megválasztotta.

Schlesinger Ignác nyomdája, Budapest, rostély-utca (Károly-kaszárnya).

Dr. Bánóczy József másfél ivre terjedő javaslatot irt az alapszabályok módosításához. Ez is mutatja, hogy nevezet tudós mily nagy érdeklődéssel vették egyesületünk iránt.

— *A Magyarországi Tanítók Orsz. Bizottsága* „A koronázás örömnépe“ czim alatt jó képekkel illusztrált ifjusági és népies füzetet szerkeszt és bocsát közre, melynek tiszta jövedelme részben a felvidék inséges helységeiben élő szegénysorsu tanító-családok támogatására, részben a budapesti tanítók segélyegyesülete javára, részben a „Magyarországi tanítók háza“ alapjának gyarapítására fog fordittatni. E füzet bőséges anyagot fog szolgáltatni a folyó évi június 8-án megtartandó ünnepélyes előadásokhoz a hazafias érzelem és a király iránt való tisztelet és hűség ápolására, egyszersmind kedves olvasmányát fogja képezni még a serdültebb ifjuságnak és a népnek is. Kivánatos, hogy „A koronázás örömnépe“ czimű füzetet a népiskolák növendékei minél nagyobb számmal megvegyék és a nép között is minél nagyobb mértékben elterjedjen. Ára 20 kr. A pénzek *Kurz* Sámuel pénztároshoz (Budapest, IV., Deák-tér 4. sz.) küldendők be.

SZERKESZTŐI POSTA.

X. Y. A törvény csak egy évi próbaidőt ismer, sőt a kormány az állami népiskolákban azt is megszüntette s a tanítókat mindjárt végleg nevezi ki. — „Az emlékező tehetség fejlesztéséről“ nem közölhető. „A gyakorlatok javításáról“ tárgyhalmaz miatt el kellett halasztani.
Sz. J. Lehetetlen.

Pályázat.

A dunaföldvári izr. hitközség nyilvános 6 osztályú elemi iskolájában (a III. IV. V. VI. osztályban) az 1892/93 tanév kezdetével *egyelőre* 400 frtnyi évi fizetéssel tanítói járó állás betöltése végett pályázat nyittatik.

Pályázók, kik a *budapesti izr. tanítói képezdében* nyertek oklevelet, és csakis ilyenek vétetnek figyelembe; szíveskedjenek sajátkezűleg irt tanítói képzettséget, kort, esetleg családi viszonyaikat, eddigi működést és egészségi állapotot kitüntető eredeti bizonyítványokkal felszerelt kérvényüket alólírt iskolaszéki elnökhöz f. é. június 20-ikig beküldeni. Próbaelőadás tartására meghívás folytán való megjelenés köttetik ki. A választás két próbaévre, a véglegesítés a közmegelekedés kivívása után történik meg.

Dunaföldvár, 1892. május hó 24-én.

A dunaföldvári izr. iskolaszék nevében

Dr. Pinkusfeld Sámuel

iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A bajai izr. hitközség nyilvános négyosztályú polgári iskoláján — elhalálozás folytán — az 1892/93 tanév kezdetével egy 700 frtnyi évi fizetéssel, — mely korpótlék által 800 frtig emelkedik — egybekötött *polgári iskolai tanítói állás* betöltése végett ezennel pályázat nyittatik. Pályázók, okl. polg. isk. tanítók, a kik a *menyiségtani és természettudományi csoportból képesítvék*, szíveskedjenek sajátkezűleg irt tanítói képzettséget, kort, családi viszonyokat, eddigi működést s egészségi állapotot kitüntető eredeti, vagy hiteles másolatú bizonyítványokkal felszerelt kérvényüket alulírott iskolaszéki elnökhöz f. é. június 15-ig bérmentve beküldeni.

Próbaelőadás tartására — meghívás folytán — való megjelenés köttetik ki; az útiköltségek a megválasztottnak térítettnek meg. A választás két próbaévre, a véglegesítés ezen két év lefolyta és a közmegelekedés kivívása után történik.

Baja, 1892. május hó 9-én.

A bajai izr. hitk. iskolaszék elnöke

Dr. Bruck Samu s. k.

CS. ÉS KIR. SZAB. ADRIAI BIZTOSÍTÓ-TÁRSULAT TRIESTBEN.

(RIUNIONE ADRIATICA DI SICURTA.)

VAGYON KIMUTATÁS.

ÉLETBIZTOSÍTÁSI OSZTÁLY.

(A) MÉRLEG-SZÁMLA. 1891. december 31-én.

(B) MÉRLEG-SZÁMLA. 1891. december 31-én.

Az életbiztosítási osztály kivételével.

VAGYON.		TEHER.		VAGYON.		TEHER.	
Osztrák ért.		Osztrák ért.		Osztrák ért.		Osztrák ért.	
forint	kr.	forint	kr.	forint	kr.	forint	kr.
Ingatlanok Triest-, Bécs-, Brinn-, Budapest-, Milano-Velencében . . . részletezés szerint	2,933.700	Külön nyeresémény-tartalék	350.000	Külvívő részvény befizetések	7,400.000	Részvénytőke	4,000.000
Díjtartalék	8,399.663	Tartalék árfolyam ingadozások számára	246.384.90	Váltótárca és bankutalványok	482.561.26	Nyeresémény tartalékalap	1,158,070
Kártartalék	41.888.90	Díjtartalék	11,791.890.52	Értékpapírok a B) részletezés szerint	2,770.000	Tartalék árfolyam-ingadozások számára	166.454
A bécsi Weihburgasse 939. sz. házon nyugvó teher (felmondhatóan hitbizomány)	24.189.15	Ingatlanok Triestben	284.576.58	Pénztár-állomány az igazgatóságnál és a vezérügynökségnél	397.000	Díjtartalék tüzkárbiztosításokra	1,626.878
Nyeresémény-osztalékkal biztosítottak számára kiszolgáltatandó osztalékok	1,075.497.60	A bécsi Weihburgasse 939. sz. házon nyugvó teher (felmondhatóan hitbizomány)	94.500	Jelzálog-kölcsön	159.564.89	szállítmánybiztosításokra	40.084
Különféle ügynökségek	297.878.90	Követelések hitelintézetek, takarékpénztárak és bankároknál	8022.04	Értékpapírokra adott kölcsönök	1.000	Tartalék jégkárbiztosításokra	509.000
Társasági összigazgatás (folyószám)	172.437.74	Ingóságok és biztosítási táblácskák az igazgatóságnál s ügynökségeknel	349.686.55	Követelések hitelintézetek, takarékpénztárak és bankároknál	17.515.3	Tüzkártalék	301.336
Különféle hitelezők	28.166.27	Életbiztosítási osztály (folyószámla)	3897.74	Követelések hitelintézetek, takarékpénztárak és bankároknál	1.601.544.74	szállítmány-károk tartaléka	47.250
Átvitt jutalékok és szervezési költségek	13,173.441.56	Különféle adósok	66.043.23	Ingóságok és biztosítási táblácskák az igazgatóságnál s ügynökségeknel	34.115.88	Takarék- és ellátási pénztár a tiszlati tisztviselők számára	418.078
		Vezérügynökségek (a folyó számlák egyenlege)	8022.04	Életbiztosítási osztály (folyószámla)	38.387.74	Különféle biztosító intézetek	378.617
		Különféle hitelezők	3897.74	Különféle adósok	55.468.08	Fel nem vett osztalékok	2051
		Átvitt jutal. és szervezési költségek	66.043.23	Vezérügynökségek (a folyó számlák egyenlege)	1,011.860.14	Osztalék az 189. évből	240.000
		Későbbi években befolyó díjak-összege	13,173.441.56	Főügynöks. (a f. számlák egyenlege)	68.914.47	Igazgatók és számvizsgálók illeteke	47.220
				Kerületi ügynökségek (a folyó számlák egyenlege)	286.806.67	Különféle hitelezők	156.929
				Átvitt jutal. és szervezési költségek	6.45.26	Átvitel az 1892. évrre	30.813
				összege	9,313.184.41		
					217,027,491.46		

TRIEST, 1892. május havában.

GLANSTÄTTENI ALBERT AGOST dr., MORPURGO MARK, NEUMANN H., RALLI PÁL, REINELT C., SALEM H. FRIGYESSI ADOLF vezértitkár.

Látták és helyesnek találták a számvizsgálók: AFENDULI GYÖRGY, POJAI ALBERTI EMIL,

Magyarországi osztály BUDAPESTEN, Váci-utca 9. szám saját palotájában.
 BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES, intéző. LICHTENBERGER, vezértitkár.